

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 652 sahifa,
6-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Fizika ta'limida integratsiyalashgan yondashuv: mazmuni va ahamiyati.....	10
<i>Doniyorova Iroda Baxtiyor qizi</i>	
Zamonaviy boshlang'ich ta'lim: milliy dastur, kompetensiya va xorijiy tajriba integratsiyasi.....	14
<i>Omonova Nilufar Parda qizi</i>	
The Role of Environmental Project-Based Learning in Developing EFL Learners' Productive Skills.....	19
<i>Xujanova Shaxina Abdullayevna</i>	
Boshlang'ich sinflarda integratsiyalashgan ta'limning pedagogik aspektlari	24
<i>Eshpo'latova Elnora Yo'ldoshovna</i>	
Talabalarda stressga barqarorlikning nazariy va amaliy tahlili.....	29
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Maxmudova Shahzoda Maksudovna</i>	
Malakaviy o'quv amaliyoti jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda didaktik ta'minotning ahamiyati.....	32
<i>Ramozonova Bahroy Sadriddinovna</i>	
Oliy ta'limda raqamli pedagogikaning institutsionlashuvi: boshqaruv, siyosat va raqamli transformatsiya strategiyalari.....	36
<i>Nuraliyeva Dilshoda Yo'lichiboy qizi</i>	
Aholini jismoniy sog'lomlashtirishda sog'lomlashtiruvchi mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi.....	41
<i>V. Sh. Raximov</i>	
O'spirinlik davrida motiv va motivatsion sohalarning kasb tanlashdagi o'rni	46
<i>Rayimqulova S., Pulatova R., Do'smatova S., Matyakubova Shohista Odambov qizi</i>	
Tarbiyachi shaxsining shakllanishida psixologik determinantlarning roli	51
<i>Vasila Yusupova</i>	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarini ijodiy qobiliyatini oshirishda xorijiy tajribalardan foydalanish	55
<i>B. X. Sharopov</i>	
Raqamli axborot makonida gumanistik g'oyalarni integratsiyalashning nazariy konsepsiyasi	59
<i>Isanov Najotbek Ilmamat o'g'li</i>	
Fanlararo integratsiya asosida o'quvchilarda iqtisodiy bilimlarni rivojlantirish imkoniyatlari.....	63
<i>J. M. Fayzullayev, Ortiqova E'zoza Olimjon qizi</i>	
Millatlarning o'ziga xos dunyoqarashining psixologik xususiyatlari	67
<i>Murxashev Axmadxon Olimjon o'g'li</i>	
Xalqaro ta'lim dasturlari asosida kasbiy ta'lim muassasalarida metakognitiv kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	70
<i>S. A. Qarshiboyev</i>	
Ijtimoiy media kontentlari orqali talabalarda fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishning nazariy asoslari.....	74
<i>Suyunov Rustam Sadriddinovich</i>	
Ko'p tilli muhitda ingliz tilini o'rganishning lingvistik xususiyatlari	78
<i>Teshaboyeva Mohichexra Sohijon qizi</i>	
Axborotlashgan jamiyat sharoitida bo'lajak pedagoglarning mediakompetentligini rivojlantirish zarurati.....	81
<i>Umarov Azizbek Vaxobovich</i>	
O'quvchilarda badiiy matn leksikasini o'zlashtirishdagi qiyinchiliklar: muammo va yechim.....	85
<i>Xamroyeva Dilnoza Jahongir qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini ma'naviy tarbiyalashda Ahmad al-Farg'oniy asarlarini kompyuter imitatsion modellari asosida o'qitish metodikasi.....	89
<i>S. S. Qulmurodova</i>	
Enhancement of Periodontal Disease Management Strategies in Individuals With Chronic Hepatitis C Following Attainment of a Sustained Virological Response.....	92
<i>Makhmudova Ugi'loy Bakhtiyorovna</i>	
Epithelial-Mesenchymal Transition's Possible Role in the Pathogenesis of Periodontitis (Literature Review)	95
<i>Burkhonova Zarafuz Kobilovna</i>	
Gamifikatsiya asosida bo'lajak oligofrenopedagoglarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish texnologiyalari mexanizmini tatbiq etish	102
<i>Bozorboyev Javlon</i>	
Bo'lajak chizmachilik o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish omillari.....	106
<i>Jamilova Dilsuza To'iqin qizi</i>	

Elektir va magnit maydonida yorug'likning ikkilamchi sinishi.....	110
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Alimardonov Husan Yorqin o'g'li, Ismatullayev Sayfiddin Panji o'g'li</i>	
Lazer texnologiyalarining zamonaviy qo'llanilishi	114
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Muminova Sevinch Kamoliddin qizi, Begnayeve Dilbar Bobonazar qizi</i>	
Fotometrik kattaliklar	117
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Mamatqulova Zebo Komiljon qizi, Xolmaxmatova Sevara Sirojiddin qizi</i>	
Qutublangan yorug'lik manbalari	121
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Turdimurodova Kumushbib, Normuminova Madina</i>	
Tabiatdagi optik hodisalar	125
<i>Avulova Zamira Tursunmurodovna, Nomozova Dilnoza Mamarajab qizi, Qudratova Sevinch Otabek qizi, Ulasheva Ruxshona Rustam qizi</i>	
Rus tilini o'qitishda kompetensiyaga asoslangan innovatsion yondashuvlardan foydalanish	129
<i>Erkinova Nozima Utkir qizi</i>	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarning ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasini tadqiq etishning ilmiy-metodologik tahlili	133
<i>Ikmatullayev G'. Z.</i>	
Raqamli ta'lim platformalarida matematika o'qitishda sun'iy intellekt yordamida baholash tizimini takomillashtirish	136
<i>Mirzayeva Shahlo Abduraxmanovna, Akbarov Ulug'bek, Abdivaliyeva Umida</i>	
Linguistic and Pedagogical Foundations of Teaching English as a Foreign Language in The Uzbek Context.....	140
<i>Shokirova Mushtariy</i>	
Sun'iy intellektning ta'lim jarayonidagi transformatsion roli	144
<i>Uzoqboyev Xojiakbar Qobuljon o'g'li</i>	
Enhancing Collaborative Learning and Peer Feedback in EFL Classrooms Through Padlet: a Digital Approach to Group Work and Assessment.....	148
<i>Veronica Khatamova</i>	
Kar va zaif eshituvchi o'quvchilarning rasmlar asosida aqliy faoliyatini rivojlantirishning vizual-didaktik texnologiyalarini takomillashtirish.....	152
<i>Meliqo'ziyev Abduraxmonjon Qahramonjon o'g'li</i>	
Emotsional intellekt – hr menejrlarning qaror qabul qilish kompetensiyasining determinanti sifatida	157
<i>Abdukarimov Muhammadjon Muratovich</i>	
O'g'il bolalarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning tizimli-pedagogik modeli: nazariya, metodologiya va amaliyot	162
<i>Islamova Fotima Shamsiddinovna</i>	
Barkamol yosh avlod fazilatlarini shakllantirishda milliy innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni.....	170
<i>Olimova Dono Shakirovna, Baxtiyorova Shahnoza Mansurbekovna</i>	
Development of Prevention of Professional-Pedagogical Deformation on the Basis of Health-Saving Technologies in Higher Educational Institutions.....	174
<i>Saidova Parvina Mirzo kizi</i>	
O'zbek xalq pedagogikasi mazmuni asosida talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashning ilmiy nazariy asoslari	178
<i>Rahmonqulova Guliza Faxriddin qizi</i>	
Bolalarning maktabgacha yosh davrida emotsional rivojlanishiga oid nazariy qarashlar tavsifi.....	182
<i>Abduraxmonova Gulmira Arapjon qizi, Yuldasheva Umida Maxmudovna</i>	
Alohida ehtiyojli bolalar uy ta'limini tashkil etishning korreksion pedagogik tizimining tarkibiy komponentlari.....	186
<i>Jo'raxo'jayev Muhammadazizxo'ja Xalilxo'ja o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida multimedia vositalarining ahamiyati.....	190
<i>Umida Marasulova</i>	
Boshlang'ich funksiya va aniqmas integral.....	193
<i>Mirzayeva Shahlo, Isroilova Zahro, Erkinova Shahrizoda, Javliyeva Dilnura</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar adabiyoti kerakmi?!.....	196
<i>Dilfuza Shadiyeva</i>	
Experimental Study on the Psycho-Pedagogical Effectiveness of Mall-Based Multimodal Learning in Developing Pluricultural Competence	200
<i>Azimova Sevara Muzaffar qizi</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Simulyatsion o'quv muhitida fizika o'qituvchilarining o'z-o'zini boshqarish va refleksiv kompetentligini oshirish 205 Muradov Iloxomjon Abduxamid o'g'li	205
	Ta'lim menejmentida strategik boshqaruv tushunchasining evolyutsiyasi 209 Raximjonov Jamshid Rafiqjon o'g'li	209
	Raqamli kompetentlik tushunchasining ilmiy-nazariy talqini va xorijiy hamda mahalliy tadqiqotlar tahlili 214 Umirov Boboyor Baxtiyor o'g'li	214
	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyatlar samaradorligini oshirishda pedagogik multimedia vositalaridan foydalanish usullari 218 Abdreimova Maftuna O'ktam qizi	218
	Boshlang'ich sinf texnologiya darsliklarining tuzilishi hamda o'quvchilar yoshiga muvofiqligi 223 Bobolov Nuriddin Tojiyevich	223
	Oliy ta'limda pedagoglarning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalar 228 Isabekov Bahodir Isabek o'g'li	228
	Maktabgacha yoshdagi bolalarda tolerantlik madaniyatini shakllantirishning ijtimoiy-psixologik masalalari 233 Boydavletova Sohiba Abduganiyevna	233
	Aksiologik yondashuv asosida tarbiya fanini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish 239 G'aybullayev Bobur Nomonjon o'g'li	239
	Maktabgacha yoshdagi bolalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda didaktik o'yinlarning ahamiyati 243 Toshpo'latova Muxlisa G'olib qizi	243
	Bo'lajak o'qituvchilarning refleksiv kompetentligini rivojlantirishning mazmuni va ilmiy-nazariy pedagogik asoslari 248 Mamatqulova Saboxat Abduraxmonovna	248
	Maktabgacha ta'limda monitoring va baholash tizimini takomillashtirish 253 Amanova Durdona Kaxramonovna	253
	O'zbekiston yoshlarining ma'naviy va estetik tarbiyasida tasviriy san'at va zamonaviy pedagogik texnologiyalar 257 Esanova Hulkar Abdurayim qizi	257
	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida eksperimental-tajriba faoliyatini tashkil etish 261 Gafurova Dilnoza Saloxiddinovna	261
	Ommaviy axborot vositalarining jamiytdagi xavfsizlik hissiga ta'sirining nazariy va amaliy tahlili 266 Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Qoldiboyeva Xayriniso Eldarovna	266
	Milliy o'yinlarni o'qitishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari 269 Ismatov Po'latjon Abdumannobovich	269
	Ta'lim sifatini boshqarish jarayonida kvalimetrik parametrlarini takomillashtirishda xorijiy tajribalarning ahamiyati 273 Karimova Maxbubaxon Mukimjonovna	273
	Innovatsion ta'lim sharoitida bolalar adabiyotini o'qitish metodikasini takomillashtirish modeli 278 Mirzayeva Nigora Bozorovna	278
	Matematika o'qitishda milliy qadriyatlarni aks ettirish 282 Mirzayeva Shahlo, Yuldoshova E'zoza Ravshan qizi, Muxtorova Sevinch Asad qizi, Xolboyeva Mushtariy Zayniddin qizi	282
	Ingliz tilida fe'l frazeoformalarining morfologik tuzilishiga xos umumiy xususiyatlar 285 Jo'rayeva Nargiza Shavkatovna	285
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozma nutqini o'stirishda interaktiv metodlarning ahamiyati 289 Ramazonova Munisa Hoshim qizi	289
	Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarining lug'at boyligini oshirishda intelektual o'yinlar va interfaol usullardan foydalanish 294 Raxmonova Gulrux Ubaydullayevna, Ibragimova Dildora Turabovna	294
	Maktabgacha ta'limda pedagoglar kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda uslubiy xizmat va hamkorlik mexanizmlarining samaradorligi 298 S. A. Rahmonberdiyev	298
	Yoshlarni destruktiv submadaniyatlar ta'siridan himoyalashning innovatsion pedagogik usullari 304 Xasanova Marxabo Turayevna	304
	Социально-психологические особенности домашнего насилия в условиях трансформации семьи и цифровизации общества 308 Абдукадирова Лаура Юльбарсовна, Абдуллаева Азиза Комилжон кизи	308
	Педагогические основы развития инновационной компетентности педагогов в системе дошкольного образования 315 Гульнара Ахтямовна	315

Роль учебного процесса и творческой деятельности в сохранении психологического равновесия.....	320
<i>Коршубаева Рано Хазраткуловна</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlar (son, shakl, o'lcham, fazoviy munosabatlar)ning psixologik-pedagogik xususiyatlari va rivojlanish bosqichlari	325
<i>Bibizaynab Otaxo'jayeva</i>	
Ertaklarni rollarga bo'lib o'qish orqali o'quvchilarda boshqaruvchanlik qobiliyatini shakllantirish	328
<i>Sobirova Fotimaxon Baxodir qizi, Narkabilova Gulnoza Po'latovna</i>	
Jadid ayollari fenomenining tarixiy va intellektual mohiyati	332
<i>Ergashova Mehriniso Husniddin qizi</i>	
The Importance of Pronunciation in Language Learning	335
<i>Nazarova Gulbaxor Azimjon Qizi</i>	
Ta'lim jarayonida test texnologiyalaridan foydalanishga qo'yiladigan pedagogik talablar	340
<i>Rasulov Ulug'bek Murodulloyevich</i>	
Tibbiyot ta'limida mentor va talaba munosabatlarining tahliliy tafakkurga ta'siri	345
<i>Osbayov Muhammadjon Imaraliyevich</i>	
Oila qadriyatlari va ta'lim tizimi orqali ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirish.....	350
<i>Tuymurodova Donoxon Istam qizi, D. Sh. Yuldasheva</i>	
Будущее французского языка в XXI веке: глобальные тенденции, вызовы и перспективы.....	354
<i>Азамжонova Сарвиноз Шухратовна</i>	
Dars jarayonida o'yin folklori namunalaridan samarali foydalanish usullari.....	360
<i>Safarova Nigora Oxunjonovna, Durmatova Oygul Orifjonovna</i>	
Yosh basketbolchilarni zamonaviy sport mutaxassisligiga yo'naltirishning samaradorligi.....	364
<i>Rahimov Bobirjon Abdurasulovich</i>	
Matematikani o'qitishda vizual tafakkur psixologiyasi.....	370
<i>Inomova Ozodaxon Shavkatjon qizi</i>	
O'zbek oilalarida gender tenglikning etnopsixologik xususiyatlari.....	374
<i>Yusupova Mardona Matkubulovna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida sun'iy intellekt yordamida aniq fanlarni o'qitish va talabalarning kasbiy-pedagogik kompetensiyalarini shakllantirish	378
<i>Mirzayeva Shahlo, Olmasov Elshod Elmurod o'g'li, Jabborov Muhammadali Abdumannof o'g'li</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional intellektni rivojlantirish usullari.....	382
<i>Marufova Munira Egamkulovna</i>	
Elektron ta'lim jarayonida "raqamli profilaktika"ni ommalashtirish va "axborot hurujlari"ni bartaraf etish usullari	385
<i>Qo'ng'iro'tboy Avezimbetovich Sharipov, Sirojiddinov Nuriddin Saxobiddinovich</i>	
Tibbiyot sohasida ayollar karyerasi rivojlanishining imkoniyatlari va to'siqlari.....	393
<i>Axmedova Maysara Baxromovna</i>	
Tog' echkilarda xonakilashtirish natijasida paydo bo'lgan o'zgarishlar	397
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Ashurova Dilorom Abdusamat qizi, Elmurodova Munisa Baxtiyor qizi</i>	
Kumush tovon balig'i (Carassius gibelio Bloch)ning oziqlanish xususiyatlari va suv ekotizimidagi ekologik roli	402
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Rahmonqulova Ruxshona Qudratovna, Xurramova O'g'ilshod Usmon qizi</i>	
Inklyuziv ta'limga jalb etilgan bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlashning pedagogik ahamiyati	406
<i>Akbaraliyeva Mohlaroyim Abdujalil qizi</i>	
O'smirlardagi agressiyani korreksiyalashda art-terapiya metodlarini qo'llashning psixologik jihatlari	413
<i>Jalilova S. X., A'loyeva Fazilat Alijon qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda agressiyani bartaraf etishning psixologik texnologiyalari.....	416
<i>G'aybullayeva Anora Tolib qizi</i>	
Sun'iy intellekt asosida o'quv jarayonini shaxsiylashtirish: nazariya va amaliyot.....	420
<i>Mirzayeva Shahlo, Ergashov Komilbek Muhiddin o'g'li, Rahmonov Og'abek</i>	
Sharq mutafakkirlarining tafakkur va aqliy taraqqiyot masalasidagi qarashlari	423
<i>Manzura Shodmonqulova</i>	
Umurtqalilarda regeneratsiya jarayonlarining molekulyar va fiziologik asoslari.....	427
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Mirzayeva Ruxsora Shukur qizi, Abdurahmonova Marjona Salim qizi</i>	
Qushlarning evolyutsiyasida uchishga moslashish jarayoni.....	432
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Nurillayeva Mavluda Abduvohid qizi, Muhammadiyeva Shaxrizoda Panji qizi</i>	
O'zbekistonning janubiy hududlarida O'rta Osiyo toshbaqasi (Testudo horsfieldii)ning bioekologik xususiyatlari va muhofazasi.....	437
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Xasanova Baxtigul Asqar qizi, Jo'rayeva Sojida Abray qizi</i>	

Maktabgacha ta'limda ekologik madaniyatni shakllantirish: "yashil pedagogika"ning global tendensiyalari va innovatsion modellari	441
Bo'riyeva Shahzoda Otaniyoz qizi	
Qushlarning ekologiyasi, biosferadagi o'rni va inson hayotiga ta'siri.....	444
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyeva, Qalandarova Muxlisa Aimardonovna, Xamrayeva Feruza Oybekovna	
Pedagogik amaliyot modelining transformatsiyasi: passiv kuzatishdan kasbiy jarayonga chuqur kirib borish tendensiyasi	448
Abdrashitova E. V.	
Ta'lim jarayonida baholashning zamonaviy yondashuvlari va uning o'quvchilar rivojlanishidagi ahamiyati ..	454
Abduraxmonova Dilobar Shuhratbekovna	
Yirtqichlarning ov strategiyalari: evolyutsion moslashuv, neyrofiziologik asoslar va ekologik modellashtirish	458
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyeva, Saidov Asadbek Qudratovich, Abdusattorov Abdulqosim Abdulxamidovich	
Yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish	464
Ahmadjonova Shahnozaxon Yarqinovna	
Zamonaviy ta'lim jarayonida funksional savodxonlikni rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari hamda o'quvchilarning amaliy kompetensiyalarini shakllantirish yo'nalishlari.....	467
Alimova Farzona Abdukamalovna, Gubayeva Aziza Ismatillayevna	
Muhandislik ta'limida ijodkorlikni rivojlantirishning nazariy va metodologik yondashuvlar	474
Avazov Jo'rabek Donayevich	
Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish ijtimoiy-pedagogik muammo sifatida.....	478
D. D. Zuparova, Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Geometriya fanida isbotlashga doir masalalarning o'quvchilarda divergent tafakkurni rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlari.....	483
Davletov Davronbek Egamberganovich	
An'anaviy xonandalikni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash.....	488
Fazliddinov Zokir Xusniddin o'g'li	
Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda agressiv xulq-atvor namayon bo'lishi	493
G'ayibova Nargiza Anorbayevna	
Methodology for Organizing Tutoring Activities in the Credit-Module System	497
Isabekov Shavkat Isabekovich	
Ta'lim boshqaruvida rahbarlarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari	500
Islamova Dilfuza Dilshodovna	
O'zbek yuridik terminologiyasining boyishining ichki va tashqi manbalari.....	504
Ismoilova Sug'diyona Ashurovna	
Tarbiyasi og'ir o'smirlar orasida jismoniy faoliyat darajasi bilan akademik yutuqlar orasidagi bog'liqlikni takomillashtirish	508
Isoqov Nuriddin Halim o'g'li	
Bo'lajak chizmachilik o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish omillari.....	511
Jamilova Dilsuza To'lqin qizi	
Talaba qizlarning jismoniy faolligini oshirish yo'llari	515
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
Online marketingda emotsional manipulatsiya usullarining ta'siri	518
Nurmatov Nurhayot, Kimsanboyeva Komila Shermuxammadqizi	
O'yin faoliyati va integrativ mashg'ulotlar asosida tarbiyani tashkil etish metodikasi	522
Mamatova Farida Iminjanovna	
Oliy ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning mazmuni va uning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	527
Mirsaidova Muborak	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini modellashtirishning didaktik imkoniyatlari va samaradorligi	532
Muxtarova Lobar Abdimannabovna, Shoymurodova Roziya Yusuf qizi	
Amfibialarning teri orqali nafas olishi: morfofiziologik asoslari va evolyutsion ahamiyati	536
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyeva, Normurodova Farishta Begmurod qizi, Xolmurodova Dilrabo Panji qizi, Qo'ldoshova Ruxshona Navro'z qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida bolalarda bilish jarayonining rivojlanishi ...	541
Norqulova Ma'mura Husniddin qizi	
Kasbiy ta'lim tashkilotlarida xalqaro ta'lim dasturlarini joriy qilishning ilmiy-amaliy ahamiyati.....	546
Nosirov Bunyodjon G'offorali o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining oila va jamoat tashkilotlari bilan hamkorligi.....	550
Qambarova Naziraxon Barxonovna	

An'anaviy oila sharoitida kelinlarda noadaptiv psixologik himoya mexanizmlarini kamaytirish bo'yicha psixokorreksion yondashuv	554
Qobilova Nasiba Ismatjon qizi	
Ona tili ta'limida kreativ yondashuv asosida o'quv jarayonini modellashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	557
Qulmuminov O'rolboy Safar o'g'li, Jumayeva Hulkar Panji qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy rivojlanish dinamikasi	562
Ravshanova Gulnoza Burxonovna, Turdiboyeva Umida Ravshan qizi, Norjigitova Rohila Abduvoid qizi	
Ingliz, o'zbek va rus tillari foydalanuvchilari uchun lug'atlar yaratishning lingvistik va amaliy asoslari	565
Raxmonova Sardora Muminjonovna	
Jismoniy tarbiya darslarini yangicha pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etishning nazariy va amaliy asoslari	569
Ro'zmetov Rasul Tangirberganovich	
Sutemizuvchilarning kelib chiqishi va xilma-xilligi	573
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Sattorova Sanobar Boboqul qizi, Salimova Shahrizoda Ikromjon qizi	
Raqamli muhitda voyaga etayotgan o'spirinlarda empatiya va ijtimoiy-emotsional rivojlanishning neyropedagogik xususiyatlari	578
Shamsiddinov G'iyosjon Husniddin o'g'li	
Bo'lajak muhandislarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishda dasturlashtirilgan ta'lim vositalarining o'rni	583
Sharipova Nodira Ilxom qizi	
Digital Educational Technologies in Improving the Quality of Teaching: Methods and Practical Implementation	588
Tashpulatova Nafisa Bakhtiyarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ishonchni rivojlantirishda inklyuziv usullardan foydalanish	591
To'laboyeva Irodaxon Maxammadali qizi	
SRDM modeli orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida STEAM kompetensiyalari va Computational Thinking ko'nikmalarini shakllantirish	595
Toshpulatova Niyoxon Shavkatjon qizi	
Umumta'lim maktablarida fan to'garaklari faoliyatini tashkil etishning pedagogik shartlari	600
Toshtemirova Dilnoza Abdug'ani qizi	
Development of an Integrated Learning Module Based on Digital Technologies in the Educational Process	604
Umirov Ilkhom Iskandar ugli	
Muskul-skelet tizimi nuqsonli o'quvchilarning nozologik guruhlariga differensial yondashuv asosida adaptiv sportga yo'naltirish	608
Uraimov Sanjar Ruzimatovich, Ubaydullayeva Dilnoza Muhammad qizi	
Boshlang'ich ta'limda alohida ehtiyojga ega bo'lgan o'quvchilarni o'qitishning bugungi holati va muammolari tahlili	612
Uroqova Yorqin qizi	
Inklyuziv ta'lim muhiti asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining texnologiya darslarida ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi	615
Xamidova Zarina Iskandar qizi	
Qushlar migratsiyasi va uning ekologik sabablari	619
Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Raximova Dilfuza Ilyos qizi, Saburova Sarvinoz Erkabay qizi	
Imkoniyati cheklangan bolalarni jismoniy tarbiya va sportga jalb etishning nazariy va amaliy asoslari	623
Xasanova Nilufar Raxmatovna	
Raqamli avlod tarbiyasida milliy qadriyatlar va ota-onalarning virtual-pedagogik madaniyati uyg'unligi	628
Xaydarova Xilola Raximberdiyevna	
Разработка алгоритмов для визуализации и анализа решения задач линейного программирования	631
Буронова Муниса Баходировна, Хакимов Дониёр Бахтиёр Угли	
Ta'lim tizimida moliyaviy boshqaruv tushunchasi va iqtisodiy mazmuni	637
Mannanova Maftuna Fazliddin qizi	
Koreya ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari va uning pedagogik mohiyati	641
Adamatov Anvar Ablaqulovich	
Bo'lajak pedagoglarning raqamli didaktik kompetensiyasini rivojlantirish: muammo va yechimlar	645
Uskanov Kaxramon Xalikulovich	
Matematika fanini o'qitishda onlayn platformalardan foydalanish	648
Mirzayeva Shahlo, Yorqulova Mashhura, Boboqulova Durdona	

YOSH BASKETBOLCHILARNI ZAMONAVIY SPORT MUTAXASSISLIGIGA YO'NALTIRISHNING SAMARADORLIGI

Rahimov Bobirjon Abdurasulovich
Andijon davlat universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Yosh basketbolchilarni zamonaviy sport mutaxassisligiga yo'naltirish jarayonida sport maktablarining kuni uzaytirilgan guruhlarida tahsil olayotgan boshlang'ich va ikkinchi o'quv yili tarbiyalanuvchilari uchun 9 oylik o'quv rejasi ishlab chiqilgan. Dastur tarkibiga jismoniy sifatlarni rivojlantirish, basketbol elementlarini o'rgatish hamda boshqa sport turlariga oid mashqlarni o'zlashtirishga qaratilgan mashg'ulotlar kiritilgan.

Kalit so'zlar: jismoniy sifatlarni, sport moslashuvi, basketbol elementlari, tezlik, chaqqonlik, tezkorlik, kuch, chidamlilik, texnik tayyorgarlik, taktik tayyorgarlik.

Abstract: A 9-month curriculum has been developed for first- and second-year students of sports schools with an extended-day program, aimed at directing young basketball players toward modern sports specializations. The program mainly focuses on the development of physical qualities, teaching basketball techniques, and incorporating exercises from other sports disciplines.

Key words: physical qualities, sports adaptation, basketball elements, speed, agility, quickness, strength, endurance, technical training, tactical training.

Аннотация: Разработана 9-месячная учебная программа для воспитанников первого и второго года обучения спортивных школ с продлённым режимом дня, направленная на подготовку юных баскетболистов к современным спортивным специальностям. Основная часть программы включает развитие физических качеств, обучение элементам баскетбола, а также освоение упражнений из других видов спорта.

Ключевые слова: физические качества, спортивная адаптация, элементы баскетбола, скорость, ловкость, быстрота, сила, выносливость, техническая подготовка, тактическая подготовка.

KIRISH

Ko'p yillik tayyorgarlik tizimida yuqori malakali sportchilarni yetishtirish jarayonining dastlabki bosqichi sifatida sport ixtisosligiga yo'naltirish masalasi tobora turli soha mutaxassis-olimlarining e'tiborini o'ziga jalb etib kelmoqda. Jumladan, pedagoglar, trenerlar, shifokorlar, biologlar va ruhshunoslar tadqiqotlarida ushbu mavzu-ni dolzarb masalaga aylanishi uning zamonaviy sportni rivojlantirishdagi o'rnini belgilaydi.

O'zbekiston Respublikasining 2018-yil 5-martdagi "Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5368-sonli¹ Farmoni^[1] ommaviy sport va jismoniy tarbiyaning barcha turlarini, ayniqsa, maktabgacha ta'lim va umumiy o'rta ta'lim muassasalarida har tomonlama rag'batlantirishni taqozo etadi. Shu sababli maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalar orasida maxsus tashkil qilingan jismoniy tarbiya-sog'lomlashtirish ishlari shakllarini takomillashtirish alohida ahamiyat kasb etadi.

Ma'lumki, hozirgi kunda mamlakatimizda aholi turmush farovonligini oshirish, sog'lig'ini mustahkamlash, jismoniy tarbiya va sportni aholi o'rtasida ommalashtirish, kelajagimiz bo'lmish yosh avlodni har tomonlama yetuk va jismonan barkamol etib tarbiyalash bo'yicha keng ko'lamlilik ishlari amalga oshirilmoqda. Bunday xayrli ishlarni nafaqat Yangi O'zbekiston kelajagi uchun g'amxo'rlik ko'rsatish, balki bugungi murakkab sharoitlarda davr talabidir^[2].

1 O'zbekiston Respublikasining 2018-yil 5-martdagi "Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5368-sonli Farmoni: <https://lex.uz/uz/docs/-3578121>

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mazkur muammoning ilmiy yechimiga V.N. Balsevich va bir qator olimlar o'z izlanishlari bilan ulkan hissa qo'shgan ^[3]. Tadqiqotlarning aksariyati sportning ayrim turlaridagi tanlov masalalariga, ayrimlari esa sport moslashuvi muammolariga bag'ishlangan. Sport moslashuvi va tanlovi masalalari bo'yicha adabiyotlar tahlili jarayonida turli tushuncha va atamalarning qo'llanilganligi kuzatildi. Sport moslashuviga oid eng aniq ta'riflardan biriga ko'ra, sport moslashuvi bolalar va yoshlarni o'z shaxsiy qobiliyati, qiziqishi hamda manfaatlarini hisobga olgan holda sport ixtisoslashuvi yo'nalishini tanlashga tashkiliy jihatdan ko'maklashishga qaratilgan ijtimoiy yo'nalish turidir ^[4].

Sportga yo'naltirish va sport ixtisosligi iste'dodli bolalarni izlash hamda saralashdan boshlanadigan, maxsus yo'naltirilgan ixtisoslashtirilgan mashg'ulotlar bilan davom etadigan yaxlit jarayonning bosqichlarini anglatadi ^[5].

V.M. Zatsiorskiy ^[6] hammualliflari bilan birgalikda sportga yo'naltirish va tanlov muammosini quyidagi to'rtta tadqiqot vazifasi yechimi bilan bog'laydi:

- "ideallar shakllanishi" – bunda muayyan sport turiga mos keladigan, yuqori malakali sportchilar uchun zarur bo'lgan talablarni aniqlash tushuniladi;
- bashorat qilish – ko'rsatkichlarning barqarorligi yoki nasliy ta'sir asosida amalga oshiriladi;
- toifalashtirish – nomzodlarni samarali tanlashni ta'minlovchi toifaviy normativlarni aniqlash;
- tanlovni tashkillashtirish – tanlov bosqichlari soni, ularning davomiyligi hamda turli bosqichlardagi testlar miqdori va taqsimotini belgilash.

Alohida olingan sport turida rivojlanish darajasini aniqlovchi omillar orasida ko'p yillik sport tayyorgarligining ajralmas qismi va muhim vazifalaridan biri hisoblangan tanlov tizimiga katta ahamiyat beriladi.

Tanlov tizimining ilmiy-metodik asoslarini ishlab chiqish nazariy qoidalar, metodologik yondashuvlar, tanlovni tashkil etish xususiyatlari va uslublari, shuningdek, muayyan sport turida sportchiga qo'yiladigan asosiy talablarga asoslanadi ^[7].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, kuzatish, taqqoslash va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, yosh basketbolchilarning jismoniy sifatlari hamda sportga moslashuv darajasini aniqlash maqsadida pedagogik testlar va amaliy mashg'ulotlar natijalari tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy-statistik usullar asosida qayta ishlanib, ilmiy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Boshlang'ich tayyorgarlik bosqichi bolalar sport maktablarida 9–12 yoshgacha bo'lgan davrni qamrab olib, 3-yillik o'qishni o'z ichiga oladi. Sport maktablari to'g'risidagi nizomga ko'ra, birinchi o'quv yilida 312 soat, ikkinchi o'quv yilida esa 416 soat mashg'ulot hajmi belgilangan. Umumta'lim maktablarining kuni uzaytirilgan tartibidagi boshlang'ich va ikkinchi o'quv yilida 9 oy (sentabr–may) davomida bolalar bilan haftasiga 5 marta astronomik soat (60 daqiqa) asosida shug'ullanish jarayonida sport amaliyotining ilg'or tajribalari, taniqli olimlarning dasturiy-me'yoriy hujjatlari hamda nazariy qoidalaridan foydalanildi. Shu asosda kuni uzaytirilgan tartibdagi boshlang'ich va ikkinchi o'quv yillari uchun 9 oylik o'quv rejasini ishlab chiqildi ^[8].

1-jadval: Kuni uzaytirilgan tartibda 9-10 yoshli yosh sportchilar tomonidan birinchi o'quv yilida bajariladigan mashg'ulot yuklamalari hajmi (min)

Mashg'ulot mazmuni	Sentabr-noyabr	Dekabr-fevral	Mart-May	Jami 9 oyda
	Soat	Soat	soat	soat
Umumiy rivojlantiruvchi mashqlar	540	450	450	1440
Tezlik tayyorgarligi	500	430	400	1330
Kuch tayyorgarligi	200	350	350	900
Tezlik-kuch tayyorgarligi	350	400	450	1200
Chidamlikni tarbiyalash	220	240	260	720
Mufovqlashish va egiluvchanlikni tarbiyalash	240	260	220	720
Texnik tayyorgarlik	250	350	350	950

Sport o'yinlari va o'yin topshiriqlari	1400	1100	1100	3600
Nazariy tayyorgarlik, musobaqa	240	300	300	840
Jami:	3940	3880	3880	11700

Ikkinchi o'quv yilida sport maktablari to'g'risidagi nizomda ko'zda tutilgan umumiy soatlar miqdori, ya'ni 416 soat asos qilib olindi. 9 oy (39 hafta) davomida haftasiga 8 soatdan o'quv-mashq mashg'ulotlari o'tkazilganda, umumiy soat miqdori 312 soatni tashkil etdi.

Shu tariqa, 9–12 yoshli bolalar bilan mashg'ulotlarga ajratilgan soat hajmi o'quv rejasiga ko'ra sport maktablarining uchinchi yil boshlang'ich tayyorgarlik guruhi uchun mo'ljallangan umumiy soat hajmiga mos keldi.

9–10 va 10–11 yoshli sportchilar uchun mashg'ulot hajmi 195 soatni tashkil etdi. Mashg'ulotlar tarkibiga sport maktablari uchun o'quv dasturlarida ko'zda tutilgan barcha tayyorlov vositalari kiritildi.

Mashq darsining tayyorlov qismi asta yugurish, harakat davomida, joyida, juftlikda hamda buyumlar bilan bajariladigan umumrivojlantiruvchi va maxsus mashqlardan iborat bo'ldi.

Mashq mashg'ulotlarining asosiy qismi jismoniy sifatlarni tarbiyalash, basketbol elementlarini hamda sportning boshqa turlariga oid mashqlarni o'rgatishni o'z ichiga oldi.

Yakunlovchi qismni esa sekin yugurish, bo'shashtiruvchi mashqlar, harakatli va sport o'yinlari tashkil etdi.

Nazariy tayyorgarlik har bir mashg'ulot tarkibiga kiritildi va o'rganish vazifalarini bajarish jarayoniga tatbiq etildi.

Shu tariqa, umumiy mashg'ulot soatlaridan tayyorlov qismiga 50 soatgacha, asosiy qismga 108 soatgacha va yakunlovchi qismga 37 soat atrofida vaqt ajratildi.

To'qqiz oylik mashg'ulotlarning umumiy hajmi 312 soatni tashkil etdi. Shundan tayyorlov qismiga 88 soat, asosiy qismga 180 soat va yakunlovchi qismga 48 soat vaqt sarflandi.

2-jadval: Kuni uzaytirilgan tartibida 10-11 yoshli yosh sportchilar tomonidan ikkinchi o'quv yilida bajariladigan mashg'ulot yuklamalari hajmi (min)

Mashg'ulot tarkibi	Sentabr-noyabr	Dekabr-fevral	Mart-May	Jami 9 oyda
Umumiy rivojlantiruvchi mashqlar	420	450	450	1320
Tezlik tayyorgarligi	420	350	350	1120
Kuch tayyorgarligi	340	400	340	1080
Tezlik-kuch tayyorgarligi	350	450	400	1200
Chidamlilni tarbiyalash	220	240	260	720
Mufoviqlashish va egiluvchanlikni tarbiyalash	360	340	380	1080
Texnik tayyorgarlik	350	420	350	1120
Sport o'yinlari va o'yin topshiriqlari	1100	1000	1000	3100
Nazariy tayyorgarlik, musobaqa	280	280	360	960
Jami:	3840	3930	3890	11700

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi o'quvchilarni kuni uzaytirilgan tartibdagi sport maktablarining basketbol guruhlariga yo'naltirish maqsadida yosh sportchilarning jismoniy tayyorgarlik uslubiyatini ishlab chiqishdan iboratdir.

Ilmiy-uslubiy ishlar va amaliy tajriba tahlili shuni ko'rsatdiki, yillik mashg'ulot dasturini tuzishdan avval bitta mashq mashg'ulotining tarkibi haqida aniq tasavvurga ega bo'lish zarur. Shu maqsadda 9–10, 10–11 va 11–12 yoshli sportchilarning barcha mashq mashg'ulotlari tahlil qilindi. Mashg'ulotlarda mashqlarni bajarishning baravarlik, takroriylik, o'zgaruvchanlik, o'yin va musobaqa usublari qo'llanildi. Qo'yilgan vazifalarga qarab mashq mashg'ulotlarining tuzilishi o'zgarib turdi. 9–12 yoshli sportchilar uchun topshiriqlar berish va jismoniy sifatlarni tarbiyalashda muayyan ketma-ketlikka rioya qilindi.

Maktab o'yingohidagi mashg'ulotlar jarayonida asosiy e'tibor chidamlilikni rivojlantirish, har tomonlama tayyorgarlikni shakllantirish hamda charchoqqa qarshi tura olish qobiliyatini rivojlantirishga qaratildi. Qish mavsumida (dekabr–mart) mashg'ulotlar maktab sport zalida o'tkazilib, asosiy e'tibor tezlik, tezlik-kuch xususiyatlari, kuchlilik, egiluvchanlik va koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratildi.

Bahor davrida (aprel–may), o'yingohda mashg'ulotlarni davom ettirish imkoniyati yuzaga kelganda, asosiy e'tibor yosh sportchilarning har tomonlama tayyorgarligi uchun zamin yaratish maqsadida umumiy chidamlilik, tezlik va tezlik-kuch sifatlarini rivojlantirishga qaratildi.

Bir mashg'ulotdan kelib chiqqan holda, qo'yilgan vazifalarga qat'iy bo'ysundirilgan haftalik mashg'ulotlar majmuasini tuzish mumkin bo'ldi. Bunda mashq vositalari davomiyligi, takrorlanish soni, dam olish oralig'i davomiyligi, ish xususiyati hamda mashq yuklamalari asosida tanlandi. Shu asosda tayyorgarlikning mezo- va makrotsikllaridagi o'quv-mashq mashg'ulotlari rejasi ishlab chiqildi.

Yosh sportchilarni tayyorlash tahlili shuni ko'rsatdiki, 1–2-yillik mashg'ulotlarda umumiy jismoniy tayyorgarlikka mustahkam poydevor yaratish, harakat texnikasi asoslari, basketbol va boshqa sport turlari elementlarini o'rgatish hamda sport mashg'ulotlariga qiziqishni shakllantirish zarurdir. Shundan so'ng, o'quv yilining 2-yilida sportchini muayyan sport turiga yo'naltirish mumkin bo'ladi.

Yuqori toifali sportchilarni tayyorlashning ko'p yillik tizimida dastlabki bo'g'in hisoblangan sportga yo'naltirish muammosi tadqiqotchi pedagoglar, vrachlar, ruhshunoslar va murabbiylarning doimiy e'tiborida bo'lib kelmoqda. Tadqiqotlarning aksariyati tanlab olish muammosiga, ayrimlari esa sportga yo'naltirish masalalariga bag'ishlangan.

Shunday qilib, olib borilgan ishlar natijasida oldindan tayyorlashning bosh vazifasi basketbol va boshqa sport turlari elementlarini egallash asosida bolalarning har tomonlama jismoniy va texnik tayyorgarligini shakllantirishdan iborat ekanligi aniqlandi.

3-yillik dastlabki tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, mashg'ulotlarning 1–2-yillarida har tomonlama jismoniy tayyorgarlik asosini yaratish zarur. 3-yilda esa bolalarga basketbol elementlarini o'rgatish va ularni mazkur sport turiga yo'naltirish mumkin bo'ladi. Ushbu vazifalarni amalga oshirish maqsadida 9 oylik pedagogik eksperiment o'tkazildi. Unda umumta'lim maktablarining kuni uzaytirilgan guruhlarida 2-yillik o'quvdan o'tgan yosh sportchilar ishtirok etdi. Har birida 10 nafardan sportchi bo'lgan 3 ta guruh ("A", "V", "S") tashkil qilindi. Barcha sportchilar sport maktabining 3-o'quv yili boshlang'ich tayyorgarlik guruhi dasturi bo'yicha 9 oy davomida jami 312 o'quv soati hajmida mashq qilishdi.

"A" guruhida tezlikni, "V" guruhida chidamlilik va bardoshlilikni, "S" guruhida esa kuch sifatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan vositalar hajmi oshirildi. Har bir tajriba guruhida yuklamalar hajmi boshqa mashq vositalarini qayta taqsimlash hisobiga yillik umumiy hajmning 5–7 % darajasida ko'paytirildi.

Yosh sportchilarning jismoniy tayyorgarligi uslubiyati bir mashg'ulotning maqsadli yo'nalishidan kelib chiqqan holda tuzildi.

Mashq topshiriqlarini tuzishda quyidagi asosiy tashkiliy-uslubiy qoidalar e'tiborga olindi:

- mashq vositalarini unumli tanlash;
- mashqlar miqdori va tavsifi;
- mashqlar ketma-ketligi;
- mashqlarni bajarish tezligi (temp);
- alohida mashqlar o'rtasida hordiq berish;
- bajarish va yondashuvlarning umumiy miqdori;
- mashqlarni bajarishning takroriy, oraliqli va o'zgaruvchan uslublari;
- yuklamaning umumiy hajmi;
- oldingi mashq topshirig'ida bajarilgan yuklama hajmi.

Mutaxassislar tajribasi va tadqiqotlar asosida boshlovchi sportchilarning texnik va jismoniy tayyorgarligini ta'minlash uchun mashqlarni kompleks tarzda qo'llash samaraliroq ekanligi aniqlandi. Bu esa mashg'ulotlarni tartibli, maqsadli va xilma-xil tarzda tashkil etish imkonini beradi.

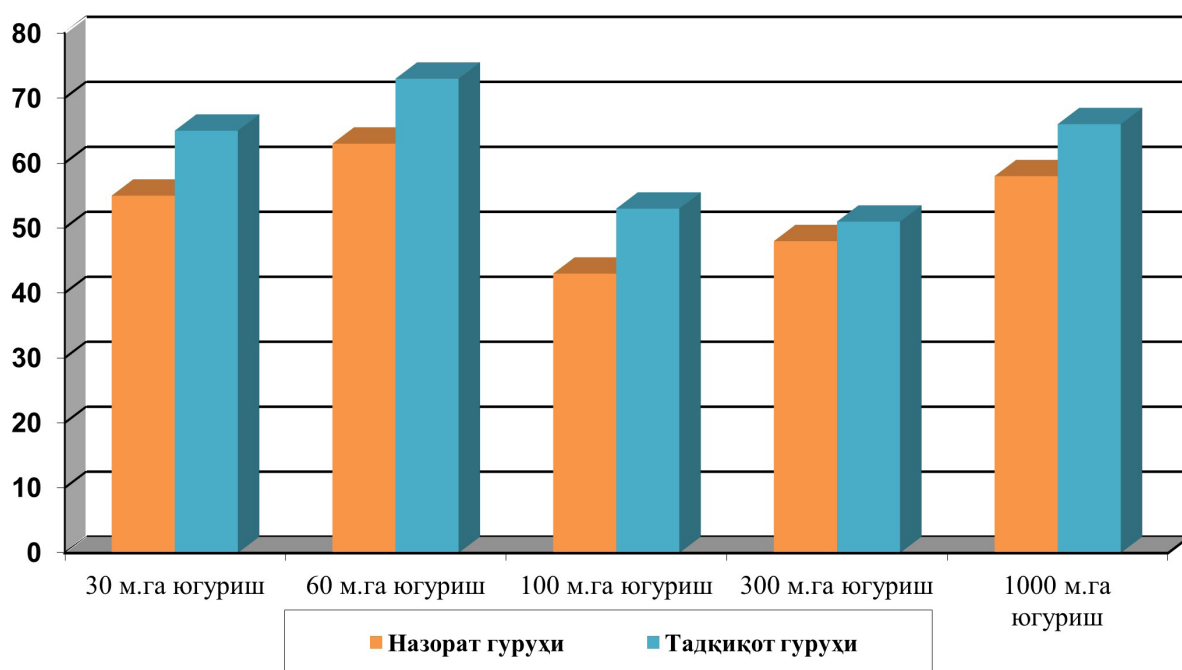
3-jadval: **Yosh sportchilar uchun jismoniy sifatlarni rivojlantiruvchi namunaviy mashqlar majmuasi**

"A" guruhi yosh sportchilari uchun tezkorlik tarbiyasiga ixtisoslashtirilgan namunaviy mashq mashg'ulotlarining tuzilishi				
Mashg'ulot mazmuni	Mashq ta'siri tarkibiy qismlari			
	Davomiyligi, daqiqa	Dam olish vaqti, soniya	Dam olish usuli Xususiyati	Yuklama shiddati
20-50 metrli qismlarda tezlanish	5	60 gacha	Yurish	Ko'p
Startdan yugurish	12-15	40-50	Yurish	Ko'p
Basketboldagi texnika elementlari	12-15	20-30	Faol	O'rtacha
Tezlikka oid o'yin va topshiriqlar	10-12	30	Faol	Ko'p

“V” guruhi yosh sportchilari uchun chidamlilik tarbiyasiga ixtisoslashtirilgan namunaviy mashq mashg'ulotlarining tuzilishi				
20-100 metrli qismlarda tezlanish	4-5	40	Yurish	Ko'p
200-300 metrga qayta yugurish	12-16	60-70	Yurish	Ko'p
Chidamlilikka oid o'yin va o'yin topshiriqlari	10-12	-	Faol	Ko'p
“S” guruhi yosh sportchilari uchun kuchlilik tarbiyasiga ixtisoslashtirilgan namunaviy mashq mashg'ulotlarining tuzilishi				
20-50 metrli qismlarda tezlanish	3-5	60	Yurish	Ko'p
O'z vazniga mos og'irlashtiruvchi yuk bilan bajariladigan mashqlar	17-20	40-60	Yurish	Ko'p
Basketboldagi texnika elementlari	12-15	20-40	Faol	O'rtacha
Kuchga oid o'yin va o'yin topshiriqlar	10-12	-	Faol	Ko'p

Umuman, tajriba natijalarini baholash maqsadida barcha yosh sportchilarga sport maktablarining 1-o'quv yili o'quv-mashq guruhlariga qabul qilish uchun belgilangan normativlarni bajarish taklif etildi (4.9-jadval va 4.1–4.5-rasmlar).

O'tkazilgan sinov natijalariga ko'ra, “A” guruhi bolalari qabul normativlarini 78,5 % ga, “V” guruhi bolalari 70,1 % ga, “S” guruhi esa 78,5 % ga bajardi.

1-rasm: Nazorat va tajriba guruhlaridagi 9-12 yoshli bolalar tomonidan nazorat, me'yoriy mashqlarining bajarilishi

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yo'nalishlar bo'yicha guruhlarini shakllantirishda yuqorida bayon etilgan yondashuv o'zini oqladi. Shu bilan birga, boshlang'ich tayyorgarlik bosqichida yosh sportchilarni muayyan sport turiga yo'naltirish zarurligi aniqlandi.

BO'SM o'quv-mashq guruhlariga qabul qilish uchun tezlikni rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlarda qatnashgan yosh sportchilarning 78,5 %, chidamlilikni tarbiyalash mashg'ulotlarida shug'ullanganlarning 70,1 %, kuch tayyorgarligi bilan shug'ullanganlarning esa 75,5 % i qabul me'yoriy mashqlarini bajardi. Nazorat-me'yoriy mashqlarni bajarishning bunday yuqori ko'rsatkichi umumta'lim maktablarining kuni uzaytirilgan guruhlar uchun ishlab chiqilgan va 9–12 yoshli bolalarga mo'ljallangan jismoniy tayyorgarlik uslubi yataining samarali hamda qulay ekanligini isbotladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-martdagi "Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5368-sonli Farmoni: <https://lex.uz/uz/docs/-3578121>
2. Sobirova L.B. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining qaddi-qomati buzilishining oldini olishda maxsus jismoniy mashqlar majmuidan foydalanish samaradorligi (Effectiveness of using a set of special physical exercises in preventing stunting of elementary school students). Ped. fan. bo'y. fal. dok. diss. – Chirchiq, 2020. – 145 b.
3. Ganieva F.V. Sport pedagogik mahoratini oshirish (basketbol). // O'quv qo'llanma. – T., 2023. – 267 b.
4. Айрапетьянц Л. Р., Пулатов Ш.А. Научно-технологические основы подготовки спортсменов на этапе обучения (Scientific and technological foundations of training athletes at the training stage) // Фан – спортга. – Т., 2005. – № 1. – С. 6–8.
5. Temirov Sh.R. Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarning jismoniy rivojlanishida uzviylikni ta'minlash metodikasi (Methodology of ensuring continuity in the physical development of children of preschool and junior school age). Ped. fan. bo'y. fal. dok. diss. – Farg'ona, 2023. – 143 b.
6. Pulatov A.A., Ganieva F.V., Miradilov B.M., Xusanova D.T., Pulatov F.A. Basketbol nazariyasi va uslubiyati. // Darslik. – T., 2017. – 351 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.